

Križi in druga znamenja (nadaljevanje)

Leseni križi so najpogostejša znamenja, ne le na področju župnije, ampak vse Slovenije, če izvzamemo Primorsko. Lesenim korpusom se vse bolj pridružujejo kovinski. Razlog za to je svojevrsten. Še vedno se dogaja, da kakšen korpus izgine, čeprav je tega manj kot pred desetletji, ko so se prav vandalsko izživljali nad njimi. Domači zaradi ugodnejše cene in tudi zato, ker ni ljudskih umetnikov, ki bi bili večji tega izdelovanja pač kupijo kovinskega.

Križi so posejani ob poteh, sredi travnikov in na križpotjih, zato pa tudi v večji nevarnosti pred odtujitvijo.

Večina križev dosega starost do sto let. Več je primerov, ko so dotrajani les križa nadomestili z novim, nanj pa pritrdili Kristusa s prvotnega križa.

Večina križev ima dolg pokončen steber, nanj pa pritrjeno prečno gred, čez katero se pne streha, ta je v večini iz nerjaveče pločevine. Ali bomo kje v župniji našli na križu pod Kristusom pritrjen kip Marije še ne vem, tudi mi doslej ni znano, če je kje postavljen kamniti križ.

“Stare listine pogosto omenjajo kamnite križe, ki so jih morali postavljati morilci za dušni blagor umorjenega na kraju zločina, ker samo z denarjem, ki so ga izplačali njegovim sorodnikom, pa tudi ne s pobožnimi ustanovami in romanji v daljne kraje, še niso vsemu zadostili. Tem spokornim križem, kakor jih na splošno imenujejo, pa so se seveda kmalu pridružili spominski križi, ki so jih postavljali sorodniki pokojnega, in še iz mnogih drugih razlogov so nastajali. Ker so kamniti križi baje germanškega izvora, se zato omejujejo pretežno na severnejše evropske dežele in se izogibljejo tistim, kjer se kot morebitna tradicija keltskega kulta umrlih pogosteje kot drugod pojavljajo pokopališki svetilniki.

Takih nizkih kamnitih križev, ki spominjajo na nagrobnike, pri nas ne poznamo. Naši kamniti križi so le v kamnu izvršena razpela, ki so sicer na splošno lesena. Primorska je bogata s kamnom, zato je največ kamnitih znamenj prav na njenih tleh”. (M. Zadnikar, Znamenja) Posebno vsebino in svoje mesto ima križ sredi pokopališča, ki je v Laškem na tej lokaciji od leta 1826

Na tem mestu naj se dotaknem pokopaliških svetilnikov, katerih primerki na nekoč slovensko govorečem ozemlju segajo še celo v 13. stoletje. *“Že davno pred nastopom krščanstva je h kultu umrlih sodila luč na njihovih grobovih. Rimljani so k mrtvecem polagali oljenke, da bi jim svetile na njihovih neznanih poteh po Hadu, podobne svetilke, le z drugačnimi simboli, so prvim kristjanom pomenile luč večnega življenja, ki se začne odpirati pred umrlim. Še dandanašnji prižigamo živo luč pokojnikom v spomin.*

V srednjem veku je na pokopališčih gorela skupna luč za dušni blagor vseh tamkaj pokopanih. V ta namen je stal sredi pokopališča iz kamna izklesan ali zidan steber, ki je imel v zgornjem delu tabernakeljski nastavek, v katerem je gorela luč in je njena svetloba skozi odprtine padala na vse strani. Da bi svetloba zajela čim večji prostor in bi bila luč vidna tudi od daleč, so bili ti pokopališki svetilniki razmeroma visoki in se zato luči ni dalo s tal postavljati vanje. Zato so bila spodaj vratca z vdolbino, od koder se je dalo svetilko skozi izvotljeni steber s škripcem potegniti na vrh.

Namesto svetilnikov pa so včasih stali na pokopališčih tudi prvim oblikovno sorodni kamniti stebri najrazličnejših oblik s križem na vrhu.

Pokopališki stebri za večno luč so začeli izgubljati svoj prvotni smisel in novodobnemu človeku niso več dosti pomenili. Iz navade in morda še iz pietete so še nekaj časa, ponekod tja v 17. stoletje, služili svojemu prvemu namenu, potem pa so jih kot nepotrebne in ne več razumljive ostanke preteklosti začeli podirati in je tako večina teh spomenikov brez sledu izginila. Vendar se pokopaliških svetilnikov, ki so bili v svojem času nedvomno povsod v rabi kot običajen sestavni del domačega pokopališča, ni dalo na mah odpraviti. Že vzporedno z njimi so se izven pokopališča včasih pojavljali svetilni stebri, bodisi sredi naselij ali ob poteh, kjer so popotnikom nakazovali smeri, medtem ko so oblikovno dediščino kultu mrtvih namenjenih svetilnih stebrov prevzela živim namenjena znamenja.” (M. Zadnikar, Znamenja)

Naj na tem mestu spomnim na redko zanimivost svetilnika, ki je ostal v gotskem oporniku prezbiterija laškega svetišča. Strokovnjaki si niso edini iz kakšnega razloga

je bil prvotno postavljen. Ali je bil njegov namen osvetljevati popotniku pot ali je služil kot pokopališčna svetilka. Tudi o tem kakor o drugih svetilnikih na področju župnije se bomo še lahko razpisali in ugibali. Naj na tem mestu zapišem kako prav je, da smo se v letu usmiljenja v župniji lotili vsebin teh znamenj vernosti naših prednikov. Če nam starejše postavitve znamenj pričajo o žrtvah umorov in drugih nesreč, ki so se dogajala pri kmečkih opravilih in so jih postavljali včasih povzročitelji, še pogosteje pa sorodniki, da bi se na “nesrečnem kraju” spomnili in za rajne molili, močno vstopamo v poudarke leta usmiljenja. Še večkrat nam kapele, ki so nastale po prvi in tudi drugi svetovni vojni govorijo o v srcu sklenjenih zaobljubah, da ob srečni vrnitvi v bližini svoje domačije postavi jo zahvalne kapele, križe. Kot duhovnik velikokrat srečujem pripovedi starejših, ki kakšno izmed takšnih zaobljub zaradi nepredvidenih zunanjih okoliščin ali nasprotovanja oblasti po drugi svetovni vojni niso mogli izpolniti. Srečujem se z naročili otrokom in mlajšim generacijam, da njihovo zaobljubo vendarle izpolnijo. Mnoge življenjske zgodbe so neme priče vernosti in zaupanja v Božjo pomoč in varstvo. Sledimo naslednjemu zapisu iz vasi Radoblje, ki prapravlja kapelo in križ v Plazovju.

Goriška kapelica in križ

Na prelepem sončnem kraju, na obrobju travnikov in gozdov, že skoraj 100 let stoji Marijina kapelica. Ko smo pred leti kupili zapuščeno kmetijo, se še dobro spominjamo zgodbe o tej kapelici, ki nam jo je povedal takratni lastnik kmetije. Kapelico posvečeno Mariji je davnega leta 1918 postavil Jože Želič, ki je tako izpolnil svojo zaobljubo do Matere Božje. Ob pričetku prve svetovne vojne leta 1914 so v takratno avstro-ogrsko vojsko vpoklicali številne slovenske fante in može, med temi je bil tudi takratni naslednik kmetije Jože Želič. Mladi vojak se je pri odhodu iz domačega kraja zaobljubil, da če bo še enkrat videl domačo zemljo bo Mariji v zahvalo postavil kapelico. Ob koncu spopadov na ruski fronti je nekaj časa delal na kmetiji v Rusiji, od koder se je leta 1918 srečno

NEDELJA SVETEGA PISMA, 4. med letom. 31.1.

Ob 7.00: za žive in + farane

ob 9.00: za + Jožeta SENICA, obl. in Amalijo

ob 10.30: za + rudarje ob 30. letnici smrti Jožeta
MAČKA in ostalih
za + iz družine KRAJNIK

vrnil domov, kjer je izpolnil svojo zaobljubo in postavil kapelico. Ob vrnitvi domov je na klobuku prinesel vejico ciprese, katero je zasadil ob domači hiši in raste še danes. Leta 2008, ko smo postali lastniki te kmetije, smo se odločili, da bomo obnovili to sveto znamenje in tako ohranili spomin na Marijino pomoč mladeniču, ki se je živ vrnil iz pekla bojišč prve svetovne vojne. Če bo tekla obnova po načrtih, bo leta 2016 dokončana obnova kapelice in bo spet zasijala v svojem čaru.

Ob poti proti domačiji pod domačo hišo v sadovnjaku in ob domači brajdi že več stoletij stoji velik lesen križ. Po pripovedovanju starejših ljudi je bil postavljen pred kapelico, točna letnica ni znana. Iz ustnega izročila tudi ni znan namen postavitve lesenega križa, na katerem je z žebliji pritrjen korpus Jezusa Kristusa. Leta 2009 je bil križ zaradi slabega stanja zamenjan z novim križem, ki stoji na istem mestu kot prejšnji. Križ nam kaže pot od velikega petka k veliki noči in nas vabi, da bi bili tudi mi pripravljene vsak dan znova vzeti svoj križ in ga nositi za Kristusom.

Verjamemo, da kapelica kakor tudi križ pričata o živi veri. Oba sakralna objekta predstavljata bogato kulturno dediščino te kmetije. Družina Vetrlih-Lapornik

Maraton branja Svetega pisma bomo doživljali prihodnjo soboto in nedeljo v župnijski cerkvi sv. Martina. Začeli bomo v soboto 30. januarja ob 15.00 in nadaljevali po večerni maši do 22.00. V nedeljo bomo brali Sveto pismo eno uro pred jutranjo sveto mašo, nadaljevali po prvi maši do 9.00. Po tej maši pa še do maše ob 10.30. Bralci se bodo menjavali vsakih 20 minut. Vabljeni da se zapišete za branje v zakristiji, a tudi da si vzamete čas za aktivno poslušanje Božje besede.

Maše v prihodnjem tednu

3. NEDELJA MED LETOM, 24. 1.

Ob 7.00: za žive in rajne farane

ob 9.00: za + Jožefa in Amalijo SENICA

ob 10.30: za zdravje in + iz družin MAČEK in HROVAT
za žive in + iz rodbin ZEME, KNEZ

ob 15.00: VERA IN LUČ

PONEDELJEK, 25. 1. Spreobrnjenje ap. Pavla

Ob 7.30: Bogu in Mariji v zahvalo za 80 let življenja

za + Ano BOLČINA

za žive in + iz družin JAGER, MASTNAK,
RIHTAR in VODUŠEK**TOREK, 26. 1. sv. Timotej in Tit, škofa**

Ob 18.00: za + Martino SREBOT, obl. in moža Janeza

za + Ludvika PESJAKA

za + Marjeto POSPEH

po maši molitvena skupina

SREDA, 27. 1. sv. Angela Merici, ust. uršulink Ob 7.30: za + Natašo SOVINC, Acija RUPNIKA in
verne duše

za vse pozabljene duše v vicah

ČETRTEK, 28. 1. sv. Tomaž Akvinski, duh., c. uč.

Ob 18.00: za + Engelberto OJSTERŠEK

za + Marjana JANČIČA

za + Zdravka BREČKO

ob 18.30: srečanje Alfa - 3

PETEK, 29. 1. sv. Valerij, škof

Ob 7.30: za + Marjana TISELJ in starše

ob 18.00: za + Pavla BOLČINA

za + Petra BOLČINA

SOBOTA, 30. 1. sv. Martina, muč.

Ob 18.00: za + Marijo BUČAR in moža Franca

za + Franca ŠKORJA

MARTINOVA LILIJA

24 januar 2016, leto 8, št.: 04

Zahvala za krašenje v januarju vasema **Kuretno in Strmca**. V februarju čisti in krasi **Rečica**.